

PARTICULARITĂȚILE PEDEPSEI PENALE APLICATE MINORILOR

POPESCU Dorin

doctor în drept, lector universitar,
Departamentul Drept penal, Facultatea de Drept, USM
ORCID ID: 0000-0002-2480-5888

Summary. *As a rule, the criminality committed by minors means only criminal offences, while the term of juvenile delinquency also determines violations other than criminal, as well as acts committed by minors who are under the age of criminal responsibility. The term of juvenile delinquency includes the concept of a juvenile delinquent, which includes both minors who have committed a criminal offence and are criminally liable, as well as minors who have committed harmful acts, but are not criminally liable. The minority of the person who committed the crime must produce special outcomes, when individualizing responsibility and criminal punishment, as a result, it is necessary to take into account the fact that age is an individual feature of the minor who committed a crime. In such a manner, responsibility indicates the level of bio-psycho-social development. The effects of minority of the person who committed the crime, on the individualization of the criminal penalty, can be divided into: mandatory effects and effects of discretionary power. The national law-maker did not establish a separate institution in the criminal law which would establish the particularities of the minor's liability and criminal punishment, although such a legal provision is required to be an imperative one.*

Keywords: *juvenile delinquency, minor, child, punishments, individualization.*

Abordând problema particularității pedepsei penale aplicate minorilor pentru săvârșirea infracțiunilor, în opinia noastră, este necesar să identificăm și să cercetăm unele aspecte care ar trezi interes pentru teoreticieni, dar și pentru practicieni specializați în cauze penale privind minorii.

În acest sens, vom structura studiul pe câteva repere și anume:

- A identifica, ce reprezintă delincvența juvenilă?
- A identifica noțiunea de minor în legislația penală a RM.
- A stabili categoriile de pedepse aplicate minorilor.
- A cerceta particularitățile individualizării și aplicării pedepsei penale minorilor.
- A studia particularitățile influenței unor criterii specifice de individualizare, la aplicarea pedepsei penale minorilor.

I. Ce reprezintă delincvența juvenilă ?

Noțiunea de *delincvență juvenilă* este o noțiune formulată de doctrina penală, precum și de teoriile criminologice sau sociologice. Încercările de a grupa mai multe infracțiuni în funcție de criteriile de vârstă, având în vedere că faptele penale prezintă un cumul de particularități, determinate de nivelul de maturitate biologică, în special – maturitate mintală a subiectului activ al infracțiunii, a condiționat apariția acestei categorii juridice [1, p. 21].

În general, în unele limbi (italiană, germană, franceză) *delincvența juvenilă* este percepută ca fiind sinonim, cu noțiunea de criminalitate juvenilă (criminalita giovanile, criminalité juvenile, juderd kriminalitat), deși de la originea lor (în limba latină), aceste noțiuni erau completate cu diferite înțelesuri terminologice. Doar literatura de specialitate nord-americană (aparținând sistemului de drept anglo-saxon) se face deosebire între termenul de delincvență - delinquency, și termenul de criminalitate (criminality), fapt care nu admite confuzia acestor noțiuni [2, p. 39].

Este de menționat că de regulă, criminalitatea faptelor comise de minori semnifică doar faptele penale, în timp ce termenul *delincvență juvenilă* determină și alte încălcări decât cele penale, precum și faptele comise de minori care NU au vârsta răspunderii penale.

Totuși termenul de *delincvență* nu constituie un sinonim și nu trebuie confundată cu noțiunea de *devianță*, or, conceptul de *devianță* este mai larg și cuprinde ca formă particulară noțiunea de delincvență. [2, p. 40], [3, p. 23, 26]

Potrivit dicționarului explicativ al limbii române, *devianța* s.f. (Psih.) constituie un *tip de conduită care se abate de la regulile admise de societate*. [4]. Prin urmare, ea cuprinde și alte încălcări de lege, decât cele penale. Considerăm că *devianța* cuprinde și încălcări a normelor morale.

La rândul său, termenul de *juvenil* se referă numai la categoria persoanelor, care o anumită vârstă și anume – la minoratul persoanei. [2, p. 45].

Trebuie de avut în vedere că în conținutul său, termenul de *delincvență juvenilă*, încadrează conceptul de *minor delicvent*, care include, atât minorii care au săvârșit o faptă penală *și sunt pasibili de răspundere penală*, cât și minorii care au săvârșit o faptă penală, însă *nu sunt pasibili de răspundere penală*. Minorul care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală și răspunde penal este considerat ca fiind minor infractor. În Republica Moldova limita maximă de vârstă a minorilor infractori este de 18 ani.

Unii autori menționează că, sarcina de combatere a delincvenței juvenile constituie o preocupare a țărilor europene, care se văd, confruntate cu creșterea numărului de fapte violente, comise de către minori, a recidivei, a traficului de droguri în rândul minorilor, a violenței rasiale și xenofobe și, nu în ultimul rând, se constată o creștere a numărului de infracțiuni comise de către minori, care au ca victime alți minori. [5, p. 751] Aceasta problemă devine tot mai evidentă în lumina ultimelor evenimente pe plan politic, în situația în care unele state europene au decis să primească pe teritoriul său refugiați din Irak, Siria, Afganistan, Ucraina. În acest sens, criminalitatea în rândul minorilor ar putea crește, datorită imposibilității de a se adapta la tradițiile și modul de viață a țării primitoare. [6, p. 30]. În aceeași măsură criminalitatea în rândul minorilor ar putea crește și din cauza problemelor existente la înscrierea copiilor refugiați în

instituțiile de la învățământ, precum și din cauza problemelor existente la angajarea în câmpul muncii a părinților refugiați.

II. Definirea noțiunii de minor în sens juridico-penal

Abordând problema particularității aplicării pedepsei penale minorilor, este necesar să apreciem noțiunea de *minor* în sens juridico-penal. Astfel, noțiunea de *minor* fie este expres prevăzută în lege, fie poate fi dedusă din analiza mai multor acte normative naționale și internaționale.

În această ordine de idei, în conformitate cu art.1 alin.(2) din Legea nr. 338/1994 privind drepturile copilului [7], o persoană este considerată copil din momentul nașterii până la vârsta de 18 ani.

În conformitate cu art.1 din Legea nr. 30/2013 cu privire la protecția copiilor împotriva impactului negativ al informației [8], *copil* este persoană care nu a atins vârsta de 18 ani (majoratul).

Potrivit p. 2.2. lit.a), c) al Ansamblului regulilor minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru minori (Regulile de la Beijing, Rezoluția 40/33 din 29 nov. 1985) [9, p. 54] un *minor* este un copil sau un tânăr care, în raport cu sistemul juridic considerat, poate să răspundă pentru un delict conform unor modalități diferite de cele care sunt aplicate în cazul unui adult; un *delicvent juvenil* este un copil sau un tânăr, acuzat sau declarat vinovat de a fi comis un delict.

Potrivit Opiniei nr. 5 a Consiliului Consultativ al Procurorilor Europeni (CCPE) adoptată prin Declarația de la Erevan la 19-21 octombrie 2010, ese statuat următoarele:

13. Pentru acest Aviz, CCPE se referă la definițiile cuprinse în paragraful 21 din Recomandarea Rec (2008)11 privind Regulile europene pentru delincvenții minori ce fac obiectul unor măsuri ori sancțiuni și la Punctul I din Recomandarea Rec (2003)20 privind noile moduri de tratare a delincvenței juvenile și rolul justiției pentru minori.

(i) „Minor” înseamnă o persoană sub 18 ani;

(ii) „Delicvent minor” înseamnă o persoană sub 18 ani suspectată de a fi comis sau care a comis o infracțiune. [10].

Orientările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind justiția în interesul copilului adoptate de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 17 noiembrie 2010, în cadrul Programului Consiliului Europei - „Construirea unei Europe cu și pentru copii”, stabilesc că:

I. Domeniu de aplicare și scop

1. Prezentele orientări abordează aspecte privind locul, rolul, opiniile, drepturile și nevoile copiilor în cadrul procedurilor judiciare, precum și în cadrul alternativelor la aceste proceduri.

În special mai stabilesc următoarele :

II. Definiții

În sensul prezentelor orientări privind justiția în interesul copilului (denumite în continuare „orientările”):

a. „copil” înseamnă orice persoană cu vârsta sub 18 ani;

c. „justiție în interesul copilului” înseamnă sisteme judiciare care garantează respectarea și punerea în aplicare eficientă a tuturor drepturilor copilului la cel mai înalt nivel posibil, ținând cont de principiile enumerate mai jos și acordând atenția corespunzătoare nivelului de maturitate și de înțelegere al copilului, precum și circumstanțelor cazului. Aceasta este, în special, o justiție accesibilă, adecvată vârstei copilului, rapidă, diligentă, adaptată la nevoile copilului și concentrată pe drepturile acestuia, respectând drepturile copilului, inclusiv dreptul la un proces echitabil, dreptul de a participa la proceduri și de a le înțelege, dreptul la viață privată și la viața de familie, precum și dreptul la integritate și demnitate. [11, p. 16, 17].

În conformitate cu art.6 p. 47) Codul de procedură penală al RM, *persoană minoră* este persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani. [12].

Totodată, potrivit p. 4.1 și comentariului la el, al Ansamblului regulilor minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru minori (Regulile de la Beijing, Rezoluția 40/33 din 29 nov. 1985) [9 p. 55], *„În sistemele juridice care recunosc noțiunea de limită a răspunderii penale, aceasta din urmă nu trebuie să fie fixată prea jos ținând cont de problemele de maturitate afectivă, psihologică și intelectuală. Limita răspunderii penale variază destul de mult după epoci și culturi. Atitudinea modernă constă în întrebarea dacă un copil poate suporta consecințele morale și psihologice ale răspunderii penale, adică dacă un copil, ținându-se cont de capacitatea sa de discernământ și de înțelegere, poate fi făcut responsabil de un comportament esențial antisocial. Dacă vârsta răspunderii penale este fixată prea jos sau dacă nu există deloc o vârstă – limită, atunci noțiunea nu mai are sens. În general, există o relație strânsă între noțiunea de răspundere pentru un comportament delictual sau criminal și celelalte drepturi și responsabilități sociale (de exemplu, situația matrimonială, majoritatea civilă, etc). Ar trebui, deci, să se încerce convenirea unei limite joase rezonabile ce ar putea fi aplicată în toate părțile.”*

Cu referire la *minorul infractor*, în legislația penală a Republicii Moldova, legislatorul a utilizat așa termeni ca: *minorat* - care semnifică vârstă a unei persoane minore, sau perioadă cât cineva este minor (art.34 alin.(5), 79 alin.(1) CP [13]; *minori* - care determină persoana ce nu a împlinit încă vârsta majoratului (art.60 alin.(7), 70 alin.(4), 71 alin.(3), 93 alin.(1); 104 CP) [14]; *persoana în vârstă de până la 18 ani* – care potrivit art.3 din Legea nr. 140/2013 privind

protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, se atribuie la categoria – *copil* [15] (art.54 alin.(1) CP, 72 alin.(5)). În legătură cu aceasta, constatăm că utilizarea diferitor termeni nu atribuie un sens diferit acestor categorii și drept urmare, în toate cazurile este vorba despre *minorii* care au săvârșit o faptă penală *și sunt pasibili de răspundere penală*, cu excepția situațiilor, când aceste noțiuni sunt utilizate în normele a Părții Generale (art.77 alin.(1) lit.e) CP) și a Părții Speciale a Codului penal (de exemplu: art.145; 150; 151; 152; 164; 164/1; 166; 166/1; 208 etc.), pentru descrierea semnelor calificative a componentelor infracțiunii, cu referire la victimă.

În așa mod, spre deosebire de legea procesual-penală a Republicii Moldova, în care noțiunea de *persoană minoră* cuprinde atât victima infracțiunii, partea vătămată, cât și persoana care a săvârșit infracțiunea, în legea penală a Republicii Moldova, noțiunea de *minor* este utilizată de legislator doar în raport cu persoana infractorului – *subiect activ al infracțiunii*. În acest sens, în acord cu p.4.1 al Ansamblului regulilor minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru minori (Regulile de la Beijing, Rezoluția 40/33 din 29 nov. 1985) [9, p. 55], precitat supra, legislatorul moldovean a stabilit în Codul penal limita minimă de vârstă de la care persoana este pasibilă de răspundere penală. [16, p. 149-168].

Cercetarea particularităților pedepsei penale aplicate minorilor, rezidă nu doar în examinarea formelor prin care se realizează răspunderea penală a minorilor și a măsurilor de constrângere cu caracter educativ. Specificul răspunderii penale a minorilor, este determinat și de anumite particularități legate de aplicarea pedepsei penale acestei categorii de subiecți activi ai infracțiunii.

Drept urmare, legislația penală a Republicii Moldova, conține norme care stabilesc un tratament diferențiat între delincvența minorilor și delincvența adulților. În acest sens, legea penală stabilește:

- vârsta minimă de la care se poate aplica pedeapsa penală, care implicit, este și limita de vârstă sub care răspunderea penală este exclusă (art.21 alin.(1), (2) CP);

- modul de individualizare și aplicare a pedepsei penale minorilor (art.70 alin.(3); 75 alin.(3); 76 alin.(1) lit.b); 79 alin.(1); 84 alin.(1); 85 alin.(1) CP RM);

- vârsta de tranziție, în cadrul căreia se aplică un regim sancționator derogator, specific minorilor sau regimul sancționator destinat adulților, dar atenuat (*aici ne referim la persoanele care au atins vârsta de 18 ani, dar nu a atins vârsta de 21 de ani.* (art.70 alin.(3¹); 76 alin.(1) lit.b); 79 alin.(1); 84 alin.(1); 85 alin.(1) CP RM).

Reieșind din textul normei prevăzute în art.21 alin.(1) și (2) Cod penal RM, distingem două categorii de persoane fizice - minori, care pot fi subiecți activi ai

infracțiunii, după cum urmează: 1) *minorii cu vârsta cuprinsă între 16-18 ani*, care la momentul săvârșirii infracțiunii au împlinit vârsta de 16 ani și poartă răspundere penală pentru orice infracțiune prevăzută de legea penală, cu excepția infracțiunilor, pentru care răspunderea penală apare de la vârsta de 18 ani, sau de la o vârstă mai înaintată; 2) *minorii cu vârsta cuprinsă între 14 – 16 ani*, care la momentul săvârșirii infracțiunii au împlinit vârsta de 14 ani, a căror pasibilitate de răspundere penală este limitată și care poartă răspundere penală doar pentru săvârșirea unor anumite categorii de infracțiuni, expres stabilite în legea penală.

În context, în p. 2 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova: Cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii, nr. 39 din 22.11.2004, modificată de: Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 4 din 21.12.2015 [17], Curtea recomandă instanțelor de judecată, că la la examinarea cauzelor penale în privința minorilor, „ *...În orice situație, dacă persoana nu are împlinită vârsta necesară la momentul comiterii infracțiunii, aceasta nu poate fi subiect al infracțiunii, iar incapacitatea penală sau prezumția legală a iresponsabilității penale sunt absolute, nesusceptibile de a fi probate în contrariu.*

Instanța de judecată este obligată să constate exact vârsta minorului (ziua, luna, anul nașterii), deoarece vârsta acestuia reprezintă o circumstanță care urmează a fi dovedită și constituie o condiție obligatorie pentru tragerea la răspundere penală.

Se consideră că persoana a atins o anumită vârstă începând cu ziua următoare zilei sale de naștere. Dacă în rezultatul expertizei medico-legale se stabilește:

- doar luna și anul nașterii, ziua nașterii se va considera ultima zi din luna determinată;

- anul nașterii și mai multe luni (stabilite prin presupunere), ziua de naștere se va considera ultima zi din luna cea mai îndepărtată;

- doar anul nașterii, nefiind posibilă invocarea în calitate de variante a unor luni, ziua de naștere se va considera ultima zi a anului stabilit de către expert.

În ipoteza în care vârsta este una presupusă și se încadrează între anumiți ani, instanța de judecată urmează să o stabilească, luând în considerare anul minim stabilit prin raportul de expertiză.”

În *concluzie*, menționăm că în sens juridico-penal, *minor* este persoana fizică, care la momentul săvârșirii faptei prevăzute de legea penală nu a împlinit vârsta de 18 ani, dar totodată, a împlinit vârsta subiectului activ ai infracțiunii prevăzută de legea penală pentru categoria respectivă de infracțiune – 16 ani, sau, după caz, - 14 ani.

III. Categoriile de pedepse aplicate minorilor. Particularitățile aplicării pedepsei penale minorilor.

În conformitate cu art.62 alin.(1) CP al RM, *persoanelor fizice care au săvârșit infracțiuni li se pot aplica următoarele pedepse:*

a) amendă;

b) privare de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate;

b¹) privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport sau anularea acestui drept;

c) retragere a gradului militar sau special, a unui titlu special, a gradului de calificare (clasificare) și a distincțiilor de stat;

d) munca neremunerată în folosul comunității;

e) închisoare;

f) detențiune pe viață.

În opinia noastră, pedepsele prevăzute la art.62 alin.(1) lit.b), b¹), c) Cod penal și anume: *privare de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate; privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport sau anularea acestui drept; retragere a gradului militar sau special, a unui titlu special, a gradului de calificare (clasificare) și a distincțiilor de stat*, [13], au puțină relevanță în cazul infractorilor minori, deoarece aproape că nu se aplică minorilor în virtutea faptului, că persoanele minore cu vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani, nu pot întruni calitățile menționate în normele respective, drept urmare, nu au acele drepturi de care pot fi private sau care le pot fi retrase prin sentința instanței de judecată.

Cu referire la pedeapsa – *amenda*, în conformitate cu art.64 alin.(3) Cod penal, *mărimea amenzii pentru persoanele fizice se stabilește în limitele la 500 la 3000 unități convenționale, iar pentru infracțiunile săvârșite din interes material – până la 20 000 unități convenționale, luându-se ca bază mărimea unității convenționale la momentul săvârșirii infracțiunii. Mărimea amenzii se stabilește în funcție de gravitatea infracțiunii săvârșite și de situația materială a celui vinovat și a familiei sale. Luând în considerare circumstanțele cauzei, instanța de judecată poate dispune achitarea amenzii în rate timp de până la 5 ani.* [13].

Observăm că legea nu stabilește careva particularități de aplicare a pedepsei *amenzii* minorilor. Cu toate acestea, la aplicarea pedepsei *amenzii* minorului, trebuie de avut în vedere *principiul caracterului personal al răspunderii penale*, în conformitate cu care, răspunderii penale și pedepsei penale este supusă numai persoana care a săvârșit cu intenție sau din imprudență o faptă prevăzută de legea penală și nicidecum altă persoană. De aceea, *amenda*, în calitate de pedeapsă penală va fi aplicată minorului în cazul în care acesta are posibilitate reală să o

achite din surse proprii, astfel ca minorul să conștientizeze esența pedepsei pentru ca aceasta să-și atingă scopul. Or, în caz contrar, după rămânerea irevocabilă a sentinței, ar putea fi constatată situația că minorul nu este în stare să plătească amenda stabilită ca pedeapsă principală sau complementară, drept urmare, în temeiul art.64 alin.(7) Cod penal, potrivit prevederilor art.67 Cod penal, instanța de judecată poate să înlocuiască suma neachitată a amenzii cu muncă neremunerată în folosul comunității, calculându-se 60 de ore de muncă neremunerată în folosul comunității pentru 100 unități convenționale de amendă. Însă, în cazul în care minorul nu a atins vârsta de 16 ani, **acest lucru este imposibil**, reieșind din prevederile art.67 alin.(4) Cod penal, care interzice aplicarea pedepsei - munca neremunerată în folosul comunității - acestor categorii de persoane și în acest sens, legea nu stabilește careva excepții.

În opinia noastră, legislația penală stabilește anumite particularități doar pentru următoarele categorii de pedepse aplicate minorului cum sunt: *munca neremunerată în folosul comunității; închisoarea; detențiunea pe viață*.

i. Cu referire la pedepsa - *munca neremunerată în folosul comunității*, în conformitate cu art.67 alin.(1), (4) CP al RM, aceasta constă în *antrenarea condamnatului, în afara timpului serviciului de bază sau de studii, la muncă, determinată de autoritățile administrației publice locale. Munca neremunerată în folosul comunității nu poate fi aplicată persoanelor care nu au atins vârsta de 16 ani* [13].

Potrivit Ghidului cu privire la aplicarea pedepsei, *munca neremunerată în folosul comunității*, în temeiul art.67 alin.(4) CP, se va aplica doar cu acordul minorilor și doar în privința celor care au atins vârsta de 16 ani [18, p. 33].

La fel, potrivit p. 14., din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „*Despre aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației naționale și internaționale privind aplicarea pedepsei sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității și executarea acestei pedepse*”, Nr.8 din 04.07.2005, modificată de: Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.3 din 15.06.2015, „*Instanța de judecată la aplicarea muncii neremunerate în folosul comunității în privința persoanelor minore urmează să țină cont de faptul că această pedeapsă poate fi aplicată doar în privința minorilor cu vârsta de la 16 la 18 ani. Specificul de sancționare al acestor persoane se evidențiază din mai multe cauze - ca fiind lipsa de experiență în viața socială a minorului, consecința neînțelegerii de către acesteia a urmărilor periculoase a faptei comise pentru valorile sociale și implicit a modului de sancționare; deficiența în procesul educativ, ce s-a desfășurat în familie, școală. Pentru a constata posibilitatea aplicării pedepsei cu muncă neremunerată minorilor și elucidarea deplină a cerințelor expuse în prezentul punct, instanța în*

mod obligatoriu va dispune efectuarea unei anchete sociale în privința minorului. Totodată urmează să se țină cont de faptul că reieșind din prevederile Convenției privind drepturile copilului, condamnații minori trebuie să execute pedeapsa separat de cei maturi, persoanele minore condamnate la muncă neremunerată în folosul comunității vor executa această pedeapsă în locuri speciale stabilite de administrația publică locală, fiind antrenați cel mult 4 ore pe zi la munci raportate la posibilitatea fizică a minorului de a exercita asemenea activități și vârsta acestuia, în strictă conformitate cu prevederile legislației muncii.”[19].

În *concluzie*, observăm că în practica judiciară, pedeapsa - *munca neremunerată în folosul comunității*, se aplică minorilor ținându-se cont de anumite particularități și anume:

- se aplică doar în privința minorilor care au atins vârsta de 16 ani, cu acordul minorilor;

- instanța de judecată urmează, în mod obligatoriu, să dispună efectuarea unei anchete sociale în privința minorului;

- instanța de judecată va ține cont de lipsa de experiență în viața socială a minorului, consecința neînțelegerii de către acesteia a urmărilor periculoase a faptei comise pentru valorile sociale și implicit a modului de sancționare; deficiența în procesul educativ, ce s-a desfășurat în familie, școală.

ii. Cu privire la pedeapsa *închisorii*, atragem atenția la faptul că în conformitate cu art.70 CP al RM, pedeapsa *închisorii* este diferențiată în cazul minorilor. În acest sens, Codul penal al RM, prevede răspunderea penală de la vârsta de 16 ani (vârsta generală a subiectului activ al infracțiunii), admitând și excepția privind răspunderea penală de la vârsta între 14 și 16 ani pentru săvârșirea unor infracțiuni prevăzute expres în textul legii.

Astfel, conform art.70 alin.(3) CP al RM, *la stabilirea pedepsei închisorii pentru persoana care, la data săvârșirii infracțiunii, nu a atins vârsta de 18 ani, termenul închisorii se stabilește din maximul pedepsei, prevăzute de legea penală pentru infracțiunea săvârșită, reduse la jumătate.*

Această diferențiere a pedepsei penale este admisă și în cazul unui concurs de infracțiuni ori a unui cumul de sentințe, precizându-se la art.70 alin.(4) CP al RM, că la stabilirea pedepsei definitive în caz de concurs de infracțiuni, pedeapsa *închisorii* nu poate depăși 12 ani și 6 luni pentru minori, iar în caz de cumul de sentințe – 15 ani pentru minori.

În același timp menționăm că excepția dată, aplicată minorilor, este valabilă atât în cazul în care norma prevede o *sancțiune relativ determinată*, cât și în cazul în care prevede o sancțiune *alternativă*.

În același timp, în unele situații, tratamentul diferențiat și privilegiat al minorului legat de aplicarea pedepsei *închisorii*, crează dificultăți la

individualizarea acestei pedepse, încât plasează instanța de judecată în situația în care urmează să aplice o pedeapsă *absolut determinată*, fără a avea posibilitatea individualizării pedepsei în limitele speciale maximale și minimale.

Aceste situații apar atunci când maximul special al *închisorii* redus la jumătate în condițiile prevăzute la art.70 alin.(3), (4) CP RM, este mai mic decât minimul special prevăzut de norma de incriminare. Așa, de exemplu, în cazul infracțiunii de omor intenționat, prevăzută la art.145 alin.(1) CP RM, sancțiunea căreia prevede pedeapsa cu închisoare de la 10 la 15 ani, instanța de judecată nu poate aplica o pedeapsă mai mare de 7 ani și 6 luni, ceea ce constituie un termen de pedepasă mai mic decât minimul special, stabilit de norma respectivă din Partea Specială a Codului penal și implicit, constituie o valoare absolută a pedepsei, or, în acest caz, legea nu oferă posibilitatea individualizării pedepsei închisorii în alte limite.

Situația se amplifică atunci când pedeapsa închisorii urmează a fi aplicată minorului în cazul *încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției* (art.80 CP RM), sau când *judecata se înfăptuiește pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală* (art.364¹ CPP RM), ambele situații, împicând micșorarea maximului special al pedepsei *închisorii*, prin reducerea acestuia cu o treime din pedeapsa maximă prevăzută pentru infracțiunea comisă și respectiv – reducerea cu o treime a limitelor maximale și minimale de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei cu închisoare.

În asemenea situații, termenul maxim, de la care urmează a fi redusă cu o treime pedeapsa *închisorii* în condițiile prevăzute la art.80 CP RM, sau în condițiile prevăzute la art.364¹ CPP RM, este termenul de pedeapsă obținut prin reducerea acestuia la jumătate din limita maximă prevăzută de sancțiunea normei Părții Speciale a Codului penal pentru infracțiunea comisă, în conformitate cu art.70 alin.(3), (4) CP RM.

În acest context, este relevant următorul exemplu din practica judiciară națională: „*Prin sentința Judecătoreiei Bălți, sediu Central din 29 mai 2020, S. B., a fost recunoscut vinovat în comiterea infracțiunii prevăzute de art.287 alin.(3) Cod penal și în baza acestei legi, prin aplicarea prevederilor art.70 alin.(3), art.79 Cod penal și art.364¹ alin.(8) Cod de procedură penală, i sa stabilit o pedeapsă sub formă de închisoare pe un termen de 6 luni.*

În temeiul art.90 Cod penal, executarea pedepsei stabilite a fost suspendată condiționat pe o perioadă de probațiune de 1 an, cu condiția ca în această perioadă să nu comită alte infracțiuni și să nu-și schimbe domiciliul/reședința fără consimțământul serviciului de probațiune din raza domiciliului.” [20]. Sentința a fost menținută prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 15 iulie 2020. Iar prin decizia Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție, din 21

aprilie 2021, a fost decalată inadmisibilitatea recursului ordinar declarat de către avocatul J. A., în numele inculpatului.

Astfel, sancțiunea normei prevăzute la art.287 alin.(3) Cod penal, stabilește pedeapsa cu *închisoare* - de la 3 la 7 ani. Având în vedere că inculpatul este minor, în temeiul art.70 alin.(3) Cod penal, termenul închisorii se stabilește din maximul pedepsei, prevăzute de legea penală pentru infracțiunea săvârșită, reduse la jumătate, ce constituie 3 ani și 6 luni. Astfel, în speță, limitele maxime și minime speciale noi a pedepsei închisorii sunt de la 3 ani la 3 ani și 6 luni. În temeiul art.364¹ alin.(8) CPP, limitele maxime speciale și minime speciale a pedepsei închisorii au fost reduse cu 1/3 și, respectiv, acestea sunt de la 1 an la 2 ani și 4 luni. Apicând prevederile art.79 alin.(1) Cod penal, a fost aplicată o pedeapsă sub limita minima prevăzută de lege, adică sub minimul special de 1 an, în mărime de 6 luni de închisoare. În speță, dacă judecata nu se înfăptuia în temeiul art.364¹ alin.(8) CPP, cu siguranță lipsea spațiul de individualizare a pedepsei.

De aceea, pentru a evita asemenea situații și pentru aplicarea reală și efectivă a principiului individualizării pedepsei penale, **propunem „liberalizarea” minimului special al pedepsei și aplicarea în asemenea cazuri, a minimului general al pedepsei închisorii minorului.**

În același timp, reiterăm că aplicarea pedepsei închisorii minorului trebuie să fie ultima soluție a instanței și doar în cazul în care o altă pedeapsă alternativă nu va atinge scopul acesteia, iar pentru săvârșirea unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, numai dacă se apreciază că luarea măsurii cu caracter educativ nu este suficientă pentru corectarea minorului.

În acest sens, Orientările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind justiția în interesul copilului adoptate de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 17 noiembrie 2010, în cadrul Programului Consiliului Europei - „Construirea unei Europe cu și pentru copii”, stabilesc că:

19. Orice formă de privare de libertate a copiilor ar trebui să reprezinte o măsură de ultimă instanță adoptată pentru cea mai scurtă perioadă de timp posibilă.

La adoptarea sentinței în privința minorului, instanța este obligată, în temeiul art.485 CPP, să examineze posibilitatea liberării de pedeapsă în conformitate cu dispozițiile art.93 CP sau a suspendării condiționate a executării pedepsei, conform dispozițiilor art.90 CP. Concluziile instanței pe marginea acestor chestiuni urmează să fie reflectate în hotărârea judecătorească.

În cazul în care instanța va constata posibilitatea liberării minorului de pedeapsa penală, în virtutea art.104 CP, va dispune aplicarea uneia sau a mai multor măsuri de constrângere cu caracter educativ, după cum urmează:

a) avertismentul;

b) încredințarea minorului pentru supraveghere părinților, persoanelor care îi înlocuiesc sau organelor specializate de stat;

c) obligarea minorului să repare daunele cauzate. La aplicarea acestei măsuri se ia în considerare starea materială a minorului;

d) obligarea minorului de a urma un curs de reabilitare psihologică;

e) obligarea minorului de a urma cursul de învățământ obligatoriu;

f) obligarea minorului de a participa la un program probațional

Urmează de menționat că lista măsurilor de constrângere cu caracter educativ, este exhaustivă și instanța nu poate aplica altele decât cele prevăzute de lege.

Dacă instanța de judecată a ajuns la concluzia că există posibilitatea suspendării condiționate a executării pedepsei de către minor, atunci îi va stabili un termen de probă în limitele de la 1 an la 5 ani. Totodată, instanța de judecată, îl poate obliga pe minor, în termenul de probă, să exercite una sau mai multe din obligațiile stabilite la alin.(6) art.90 CP.

Cu referire la obligația prevăzută la alin.(6) lit.g) art.90 Cod penal, trebuie de avut în vedere că munca neremunerată în folosul comunității, nu se aplică persoanelor care nu au atins vârsta de 16 ani. O altă problemă generată de posibilitatea impunerii acestei obligații, constă în aceea că *munca neremunerată în folosul comunității* care de fapt, este o măsură de constrângere statală și un mijloc de corectare și reeducare a condamnatului și face parte din sistemul pedepselor penale, este aplicată și în altă calitate, adică - în calitate de obligație la condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei. Or, în opinia noastră, în cazul dat, suntem în situația când pentru una și aceeași faptă, în realitate, se aplică două pedepse principale. Dept urmare, în cazul dat se încalcă atât principiul legalității, cât principiul individualizării răspunderii penale și pedepsei penale, or, în conformitate cu ultimul, nimeni nu poate fi supus de două ori [...] pedepsei penale pentru una și aceeași faptă.

iii. Cu referire la pedeapsa *detențiunea pe viață*, potrivit art.71 alin.(3) CP al RM, detențiunea pe viață nu poate fi aplicată *minorilor*.

IV. Aplicarea pedepsei minorului în baza principiului individualizării pedepsei penale.

Operația de adaptare a pedepsei în raport cu fiecare infracțiune și cu fiecare infractor, în vederea realizării scopului ei, poartă denumirea de *individualizare* a pedepsei.

Individualizarea pedepsei penale este o activitate a instanței de judecată, care implică puterea discreționară a acesteia și constă în stabilirea pedepsei concrete persoanei recunoscute vinovată de comiterea infracțiunii, pedeapsă care corespunde caracterului și gradului individual prejudiciabil al infracțiunii și a

persoanei infractorului, gravității infracțiunii comise, circumstanțelor ce atenuează și agravează răspunderea, luându-se în considerație influența pedepsei aplicate asupra corectării și reeducării vinovatului, precum și condițiile de viață ale familiei acestuia. Totodată, trebuie de ținut cont de faptul, că individualizării este supusă nu numai pedeapsa principală, dar și cea coplementară.

Individualizarea pedepsei este un proces personal, un rezultat al propriei convingeri a judecătorului, ce nu trebuie conceput ca fiind un proces arbitrar, subiectiv, el implicând obligația instanței de judecată de a stabili categoria și mărimea pedepsei concrete infractorului echitabilă, proporțională, necesară și suficientă pentru realizarea scopurilor legii penale și a pedepsei penale. Pedeapsa este echitabilă, când impune infractorului lipsuri și restricții ale drepturilor lui, proporționale cu gravitatea infracțiunii săvârșite și este suficientă pentru restabilirea echității sociale, adică a drepturilor și intereselor victimei (în cazurile când există), statului și întregii societăți, perturbate prin infracțiune.

Consiliul Consultativ al Procurorilor Europeni în Declarația de la Erevan, adoptată la 19-21 octombrie 2010, statuează:

Particularitățile justiției pentru minori

14. Justiția pentru minori, dată fiind fragilitatea celor ce îi sunt obiect, trebuie să beneficieze de o atenție deosebită din partea tuturor actorilor judiciari și sociali, competenți în materie de executare. Oricare ar fi sistemul în vigoare, procurorul ar trebui să țină cont de starea de minorat, eventual de atenuarea răspunderii decurgând din ea, și să dea o atenție specială exercitării drepturilor minorilor.

17. Sancțiunile ar trebui să țină cont de educația, pregătirea, mediul de viață și personalitatea minorilor în cauză și nu doar să vizeze sancționarea unei infracțiuni penale sau a oricărui alt comportament ilegal. Măsurile ce limitează libertatea minorilor ar trebui precizate prin lege și limitate la necesitățile stricte de protejare a societății.

În așa mod, minoratul persoanei care a săvârșit infracțiunea, trebuie să producă efecte esențiale speciale, la individualizarea răspunderii și pedepsei penale, legate de particularitățile răspunderii penale a minorului. La realizarea acestui exercițiu (*individualizarea răspunderii și pedepsei penale*), este necesar să se țină cont de faptul că vârsta este o trăsătură individuală a infractorului minor care ne indică nivelul de dezvoltare bio-psiho-socială a acestuia. Or, în perioada adolescenței, care cuprinde și vârsta de la 14 la 18 ani, au loc importante schimbări morfologice și constituționale, ceea ce duce la stări de discomfort atât fiziologic cât și social.

În conformitate cu Prevederile art.75 alin.(1) CP, este necesar ca pedeapsa aplicată să fie nu numai echitabilă și legală, ci și individualizată.

Totodată, în conformitate cu art.76 alin.(1) lit.b) Cod penal, la stabilirea

pedepsei se consideră circumstanță atenuantă: *săvârșirea infracțiunii de către un minor [...]*. Prin urmare, minoratul persoanei care a săvârșit infracțiunea, constituie un *criteriu de individualizare a pedepsei*.

Deși legea penală a RM nu prevede expres obligativitatea atenuării pedepsei în cazul săvârșirii infracțiunii de către un minor, totuși reieșind din sensul art.75 alin.(1) coroborat cu art.76 alin.(1) lit.b) CP al RM, instanța de judecată este obligată, la stabilirea pedepsei, să țină cont de minoratul persoanei ca circumstanță care atenuează pedepsa și respectiv, să atenueze pedepsa în limitele prevăzute de lege. Astfel, la stabilirea pedepsei minorilor, însăși vârsta făptuitorului este circumstanță atenuantă. Totodată, cum rezultă din lege, circumstanța atenuantă - *săvârșirea infracțiunii de către un minor*, trebuie să fie evaluată în cumul cu alte circumstanțe și particularități ale minorului, ce determină pericolul social al acestuia.

În acest sens, în general, în legea penală, efectele minoratului persoanei care a săvârșit infracțiunea asupra individualizării pedepsei penale, pot fi divizate în: *efecte obligatorii și efecte de putere discreționară*.

Astfel, Codul penal al RM, stabilește următoarele *efecte obligatorii*, care se referă la particularitățile individualizării răspunderii și pedepsei penale a infractorilor minori, după cum urmează:

1) La stabilirea stării de recidivă nu se ține cont de antecedentele penale, pentru infracțiunile săvârșite în timpul minoratului (art.34 alin.(5) lit.a) Cod penal).

2) Termenele prescripției de tragere la răspundere penală se reduc pe jumătate pentru persoanele care la data săvârșirii infracțiunii erau minori (art.60 alin.(7) Cod penal).

3) Munca neremunerată în folosul comunității nu poate fi aplicată [...] persoanelor care nu au atins vârsta de 16 ani (art.67 alin.(4) Cod penal).

4) La stabilirea pedepsei închisorii pentru persoana care, la data săvârșirii infracțiunii, nu a atins vârsta de 18 ani, termenul închisorii se stabilește din maximul pedepsei, prevăzute de legea penală pentru infracțiunea săvârșită, reduse la jumătate. La stabilirea pedepsei definitive în caz de concurs de infracțiuni, pedeapsa închisorii nu poate depăși 12 ani și 6 luni pentru minori, iar în caz de cumul de sentințe - 15 ani pentru minori (art.70 alin.(3), (4) Cod penal).

5) Minorilor nu poate fi aplicată pedeapsa - detențiunea pe viață (art.71 alin.(3) Cod penal)

6) Persoanele care nu au atins vârsta de 18 ani execută pedeapsa cu închisoare în centrele de detenție pentru minori și tineri, ținându-se cont de personalitatea condamnatului, antecedentele penale și gradul prejudiciabil al infracțiunii săvârșite (art.72 alin.(5) Cod penal).

7) Termenele de prescripție a executării pedepsei se reduc pe jumătate pentru persoanele care, la data săvârșirii infracțiunii, erau minori (art.97 alin.(2) Cod penal).

8) Împăcarea ca și act personal, produce efecte juridice de înlăturare a răspunderii penale, dacă se realizează în cazul când a fost săvârșită o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă, iar în cazul minorilor, și o infracțiune gravă, infracțiuni prevăzute la capitolele II – VI, la art.264 alin.(1) din Partea Specială, precum și în cazurile prevăzute de procedura penală, dacă persoana nu are antecedente penale pentru infracțiuni similare comise cu intenție sau dacă în privința sa nu a mai fost dispusă încetarea procesului penal, ca rezultat al împăcării, pentru infracțiuni similare comise cu intenție în ultimii cinci ani (art.109 alin.(1) Cod penal).

Din analiza normelor Părții Generale a Codului penal deducem următoarele efecte de putere discreționară, care se reflectă în particularitățile individualizării răspunderii și pedepsei penale a infractorilor minori, după cum urmează:

1) Persoana în vârstă de până la 18 ani care a săvârșit pentru prima oară o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă poate fi liberată de răspundere penală în conformitate cu prevederile procedurii penale dacă s-a constatat că corectarea ei este posibilă fără a fi supusă răspunderii penale (art.53 lit.a), 54 Cod penal).

2) Pentru săvârșirea unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, pedeapsa se aplică minorului numai dacă se apreciază că luarea măsurii cu caracter educativ nu este suficientă pentru corectarea minorului (art.75 alin.(3) Cod penal).

3) Minoratul persoanei care a săvârșit infracțiunea se consideră circumstanță excepțională. Respectiv, ori de câte ori infracțiunea este săvârșită de către o persoană care nu a atins vârsta de 18 ani, este temei a a aplica o pedeapsă mai blândă decât cea prevăzută de lege, adică instanța de judecată poate aplica o pedeapsă sub limita minimă, prevăzută de legea penală pentru infracțiunea respectivă, sau una mai blândă, de altă categorie, ori poate să nu aplice pedeapsa complementară obligatorie (art.79 alin.(1) Cod penal).

4) Liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen poate fi aplicată minorilor, [...], dacă aceștia au executat efectiv:

a) cel puțin o treime din termenul de pedeapsă stabilit pentru săvârșirea unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave;

b) cel puțin jumătate din termenul de pedeapsă stabilit pentru săvârșirea unei infracțiuni grave;

c) cel puțin două treimi din termenul de pedeapsă stabilit pentru săvârșirea unei infracțiuni deosebit de grave sau excepțional de grave (art.91 alin.(6) Cod penal).

5) Minorii condamnați pentru săvârșirea unei infracțiuni ușoare, mai puțin grave sau grave sînt eliberați de pedeapsă de către instanța de judecată dacă se constată că scopurile pedepsei pot fi atinse prin aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ prevăzute la art.104 (art.93 Cod penal).

6) Măsurile de constrângere cu caracter educativ se aplică minorilor până la atingerea majoratului, în funcție de caracterul și gradul prejudiciabil al faptei săvârșite (art.105 alin.(5) Cod penal).

În așa mod, în *concluzie*, analizând prevederile Codului penal al RM, conchidem că la individualizarea categoriei și quantumului pedepsei penale aplicate minorului, instanța de judecată este obligată, să țină cont de *minoratul* persoanei în calitate de circumstanță care atenuează pedepsa și respectiv, să atenueze pedepsa în limitele prevăzute de lege. La stabilirea pedepsei minorilor, însăși *vârsta* făptuitorului este circumstanță atenuantă. Legislatorul moldovean, nu a instituit în legea penală o instituție aparte în care să fie reglementate particularitățile răspunderii și pedepsei penale a minorului, deși o asemenea prevedere legală se impune a fi imperioasă.

Totodată este important să menționăm că instanța de judecată, trebuie să țină cont de faptul că în conformitate cu art.474 alin.(2) C PP, dispozițiile privind obiectul probatoriului, durata reținerii sau arestării preventive, liberarea de răspundere penală se aplică și după atingerea vârstei de 18 ani.

V. Particularitățile influenței unor criterii specile de individualizare, la aplicarea pedepsei minorilor.

i. Articolul 78. Efectele circumstanțelor atenuante și agravante.

Legea penală a RM, în art.78 CP, la fel prevede o reglementare a efectelor circumstanțelor atenuante și agravante.

Atribuind *minoratul* persoanei care a săvârșit infracțiunea la circumstanțele atenuante, legea penală națională, în comun cu celelalte circumstanțe atenuante legale, descrie efectele circumstanțelor atenuante și agravante în art.78 Cod penal, fără a stabili careva particularități legate de specificul *minoratului persoanei* analizate supra, care să producă *efecte esențiale speciale* la individualizarea pedepsei penale.

Mai mult decât atât, cercetând prevederile legii înserate în art.78 Cod penal, observăm că legislatorul nu stabilește o atenuare fie o agravare strictă și obligatorie a pedepsei, în cazul prezenței circumstanțelor atenuante și/sau agravante, ci lasă acest fapt la discreția instanței de judecată. Așa, alin.(1) al art.78 CP al RM, stabilește că în cazul în care instanța de judecată constată circumstanțe atenuante la săvârșirea infracțiunii, pedeapsa principală se reduce sau se schimbă după cum urmează la literele a), b) și c) al acestui alineat. Deci, sintagma - „*pedeapsa principală se reduce sau se schimbă*”, - impune un caracter obligatoriu

al atenuării pedepsei principale și anume, în cazul în care există circumstanțe atenuante, instanța de judecată în mod obligatoriu o reduce sau o schimbă.

Însă, în continuare, legislatorul stabilind cazurile de reducere a pedepsei principale, la literele a) și b) al acestui alineat, utilizează expresia „*poate*”. Astfel, la lit.a) alin.(1) al art.78 CP al RM este prevăzut: dacă minimul pedepsei cu închisoare prevăzut la articolul corespunzător din Partea specială a prezentului cod este mai mic de 10 ani, pedeapsa *poate* fi redusă până la acest minim. La rândul său, la lit.b) alin.(1) al art.78 CP al RM este prevăzut: dacă se aplică amenda, aceasta se poate coborî până la limita de jos. În așa mod, legislatorul deja omite caracterul obligatoriu al atenuării pedepsei principale și oferă instanței de judecată dreptul de putere discreționară de a reduce pedeapsa respectivă. Deci, în urma acestei analize, conchidem că alin.(1) al art.78 CP conține prevederi contradictorii, care de fapt, înlătură efectele obligatorii a circumstanțelor atenuante. [21, pag. 179-183].

Ce ține de efectele circumstanțelor atenuante asupra *pedepsei complementare*, ele sunt reglementate de alin.(2) al art.78 CP al RM. Conform acestei norme, în cazul în care instanța de judecată constată circumstanțe atenuante la săvârșirea infracțiunii, pedeapsa complementară, prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită, poate fi înlăturată.

Aici, la fel ca și în cazul pedepsei principale, observăm că legislatorul utilizează sintagma „*poate*”, ceea ce vădește dreptul discreționar al instanței de judecată de a înlătura pedeapsa complementară și respectiv, exclude careva efecte strict obligatorii a circumstanțelor atenuante asupra acestei categorii de pedepse. În același timp, în opinia noastră, această prevedere legală se referă la cazul când norma Părții Speciale a Codului penal prevede *pedeapsa complementară obligatorie*, ceea ce înseamnă că în cazul în care există circumstanța atenuantă- *minoratul persoanei*, pedeapsa complementară obligatorie se înlătură. Or, în cazul când norma Părții Speciale a Codului penal prevede o pedeapsă complementară, aplicarea căreia nu este obligatorie, atunci instanța de judecată poate să nu o aplice reieșind din prevederile art.75 CP al RM, în baza propriei convingeri (art.26 CPP al RM) și nu în baza efectelor pe care le au în cazul dat circumstanțele atenuante.

Astfel, conchidem că *minoratul* persoanei, de rând cu alte circumstanțe atenuante și circumstanțe agravante ale cauzei, influențează individualizarea pedepsei penale, prin efectele sale pe care le are asupra pedepsei prin reducerea sau se schimbarea acesteia.

ii. Articolul 79. Aplicarea pedepsei mai blânde decât cea prevăzută de lege.

Analizând normele Părții Generale a Codului penal al RM, observăm că în realitate efectele circumstanței atenuante - *săvârșirea infracțiunii de către un*

minor, sunt mai extinse și nu se limitează doar la efectele stabilite la art.78 Cod penal.

Astfel, în contextul calității de circumstanță atenuantă, *minoratul persoanei care a săvârșit o infracțiune*, are importanță pentru aplicarea pedepsei mai blânde decât cea prevăzută de lege.

În conformitate cu art.79 alin.(1) Cod penal, *ținând cont de circumstanțele excepționale ale cauzei, legate de scopul și motivele faptei, de rolul vinovatului în săvârșirea infracțiunii, de comportarea lui în timpul și după consumarea infracțiunii, de alte circumstanțe care micșorează esențial gravitatea faptei și a consecințelor ei, precum și de contribuirea activă a participantului unei infracțiuni săvârșite în grup la descoperirea acesteia, instanța de judecată poate aplica o pedeapsă sub limita minimă, prevăzută de legea penală pentru infracțiunea respectivă, sau una mai blândă, de altă categorie, ori poate să nu aplice pedeapsa complementară obligatorie. Minoratul persoanei care a săvârșit infracțiunea se consideră circumstanță excepțională.*

Cu toate acestea, sintagma – „*instanța de judecată poate aplica*”, ne aduce la concluzia că deși *minoratul persoanei* care a săvârșit infracțiunea se consideră circumstanță excepțională, totuși aplicarea pedepsei mai blânde decât cea prevăzută de lege, este lăsată de legislator la puterea discreționară a instanței de judecată. Prin urmare, și în acest caz, legislatorul nu acordă atenție particularităților de vârstă și celor psihologice ale minorului, și din punct de vedere al obligativității aplicării normei analizate, echivalează minoratul persoanei cu celelalte circumstanțe excepționale ale cauzei, **fiind ignorate, în opinia noastră, recomandările și normele din tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, analizate supra.**

Mai mult decât atât, în norma prevăzută la art.79 alin.(1) CP, sunt prevăzute două temeuri pentru aplicarea pedepsei mai blânde decât cea prevăzută de lege și anume: a) *prezența circumstanțelor excepționale ale cauzei care micșorează esențial gravitatea faptei și a consecințelor ei, legate de scopul și motivele faptei, de rolul vinovatului în săvârșirea infracțiunii, de comportarea lui în timpul și după consumarea infracțiunii, de alte circumstanțe;* b) *contribuirea activă a participantului unei infracțiuni săvârșite în grup la descoperirea acesteia.*

Reieșind din aceste temeuri, circumstanțele excepționale prezente într-o cauză penală pot fi împărțite în trei grupe: 1) *circumstanțe ce se referă nemijlocit la infracțiune și la persoana infractorului;* 2) *circumstanțe ce se referă la comportamentul vinovatului după comiterea infracțiunii și* 3) *alte circumstanțe.*

În acest sens, la aplicarea art.79 Cod penal, circumstanțe legate de scopul și motivele faptei, sunt specifice și se apreciază doar în cazul săvârșirii infracțiunii cu intenție.

La rândul său, circumstanțele legate de de rolul vinovatului în săvârșirea infracțiunii, precum și contribuirea activă a participantului unei infracțiuni săvârșite în grup la descoperirea acesteia, la fel, sunt specifice, respectiv, se apreciază și se aplică, doar în cazul săvârșirii infracțiunii cu intenție în cadrul participației.

Prin urmare, reieșind din prevederile stabilite la art.79 alin.(1), (11) din Codul Penal, în situația în care, infracțiunea este săvârșită din imprudență, circumstanțele excepționale ale cauzei sunt legate exclusiv de *minoratul persoanei*, de comportamentul vinovatului în timpul și după consumarea infracțiunii și de alte circumstanțe care micșorează esențial gravitatea faptei și a consecințelor ei. În această ordine de idei, *minoratul persoanei care a săvârșit infracțiunea*, prin efectele sale, rămâne a fi circumstanță excepțională în orice situație, indiferent de conținutul laturii subiective a infracțiunii.

Referințe:

1. CIOBANU, I. Criminologie. Univ. de Stat din Moldova. Editura: Ch. Cartdidact (Tipografia „Reclama”). Vol. I, 2007. 210 p.
2. PITULESCU, I. Delincvența juvenilă. București: Editura Ministerului de Interne, 1995. 376 p.
3. NISTOREANU, Gh., PĂUN, C. Criminologie. București, 1995.
4. Dicționar explicativ al limbii române. [Acesat: 15.09.2022] Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/devianta>.
5. HOTCA, M. A. Codul penal. Comentarii și explicații. București: Editura C. H. Beck, 2007. 1598 p.
6. BOROI, A., UNGUREANU, G. Ș. Sistemul sancționator al minorilor într-o viziune europeană. În: Revista de drept penal. Anul IX, nr. 2 (aprilie-iunie). București, 2002.
7. Legea nr. 338 din 15.12.1994 privind drepturile copilului. [Accesat: 15.09.2022] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=94939&lang=ro.
8. Legea nr. 30 din 07.03.2013 cu privire la protecția copiilor împotriva impactului negativ al informației. [Accesat: 15.09.2022] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=106343&lang=ro
9. DOLEA, I., ZAHARIA, V. Culegere de acte normative naționale și internaționale în domeniul penal. În: Revista de științe penale. Supliment 2007. Chișinău: Cartea juridică, 2007. 608 p.
10. Consiliul Consultativ al Procurorilor Europeni. Declarația de la Erevan la 19-21 octombrie 2010. [Accesat la 17.09.2022] Disponibil: <https://rm.coe.int/1680748228>
11. „Orientările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind justiția în interesul copilului”, adoptate de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 17 noiembrie 2010, în cadrul Programului Consiliului Europei „Construirea unei

- Europe cu și pentru copii” [Accesat: 17.09.2022] Disponibil: <https://rm.coe.int/16806b7ecb>
12. Codul de procedură penală al Republicii Moldova. [Accesat: 19.09.2022] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133060&lang=ro.
13. Codul penal al Republicii Moldova. [Accesat: 19.09.2022] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133090&lang=ro#
14. Dicționar explicativ al limbii române. [Accesat: 15.09.2022] Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/minor>
15. Legea nr. 140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți. [Accesat: 15.09.2022] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133290&lang=ro#
16. POPESCU, D. „Efectele circumstanței atenuante - săvârșirea infracțiunii de către un minor”, în: „Infracțiunea-Răspunderea penală-Pedeapsa. Drept și Criminologie”, conferința științifică națională cu participare internațională, Chișinău 25-26 martie 2021, p. 149-168.
17. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova: Cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii, nr. 39 din 22.11.2004, modificată de: Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 4 din 21.12.2015. [Accesat la 17.09.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=360
18. ULIANOVSKI, Gh., POPESCU, D., PUICA, V., BOTEZATU, R., ȘTERBEȚ, V., DOLEA, I. Ghid cu privire la aplicarea pedepsei. Chișinău, 2014. [Accesat: 17.09.2022] Disponibil: http://despre.csj.md/images/documente_despre.csj.md/biblioteca/Ghid%20cu%20privire%20la%20aplicarea%20pedepsei.pdf
19. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Despre aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației naționale și internaționale privind aplicarea pedepsei sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității și executarea acestei pedepse”, Nr.8 din 04.07.2005, modificată de: Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.3 din 15.06.2015. [Accesat: 17.09.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=235.
20. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 21 aprilie 2021. Dosarul nr. 1ra-371/2021. [Accesat: 17.09.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18468.
21. POPESCU, D. „Efectele circumstanțelor atenuante.” Conferința științifică națională cu participare internațională: Integrare prin cercetare și inovare, 28-29 septembrie 2016. Rezumate ale comunicărilor. Științe juridice. Volumul I. Editura: CEP USM. Chișinău, 2016. p. 179-183.

